

VALLÁSI FILOZÓFIA, VALLÁS *és* EGYHÁZ

G. C. Oosthuizen, Th. D.

professzor (nyugalmazott), Vallástudományi Tanszék

Durban-westville-i Egyetem

Natal, Dél-Afrika

1977

VALLÁSI FILOZÓFIA,
VALLÁS *és* EGYHÁZ

G. C. Oosthuizen, Th. D.

professzor (nyugalmazott), Vallástudományi Tanszék
Durban-westville-i Egyetem
Natal, Dél-Afrika
1977

VALLÁSI FILOZÓFIA, VALLÁS *és* EGYHÁZ

Vallástudományi hallgatóként sok éven át dolgoztam az összehasonlító teológia területén. A kálvinista egyház híve vagyok, de akadémikusként, akinek saját vallási meggyőződésére való tekintet nélkül objektív elemzést kell adnia, a saját lelkiismeretem is arra szólít fel, hogy objektív legyek. Ezért minden szubjektivitást meg kell fékezniük azoknak az átfogóbb összefüggéseknek, amelyek keretében az embernek cselekednie kell. Félrevezető lenne, ha az ember pusztán a saját normáival állna elő, és az olyan országokban, ahol engedélyezett a vallásszabadság, ez a megközelítés igencsak veszélyes lehet.

Minden, a Szciantológia különféle immanens és transzcendens jelenségeivel foglalkozó értekezés nehezen érthető meg, ha az ember keleti vallásokkal (különösen a buddhizmussal, amely Dél-Afrikában vallásként működik) kapcsolatos ismeretei hiányosak. Más vonatkozásokat is figyelembe kell venni, például a törődést a testi és lelki túléléssel, az „Életerőt” vagy „Legfelsőbb Lényt”, továbbá ennek a nem fizikai univerzumbeli „erőnek” a fontosságát; és a kommunikáció fontosságát az emberi kapcsolatokban, illetve az embert mint szellemi lényt.

Nincs semmiféle ellentmondás, amikor kijelentik, hogy a Szciantológia „az étellel foglalkozó alkalmazott vallási filozófia, illetve az Embert és az Embernek az Univerzumhoz és embertársaihoz való viszonyát felölelő ismeretanyag. Úgy tartja, hogy az Ember eredendően egy szellemi és halhatatlan lény.” Egy vallást többféle nézőpontból is lehet tanulmányozni: például valláspszichológiai, vallásszociológiai, vallásföldrajzi, de akár ökológiai, etikai stb. szempontból is.

Ki helyez nagyobb súlyt a vallásgyakorlásra, ha szeretné megérteni „a létezés rejtélyét”? A kereszténység? Vagy abból próbálja megtudni ezt, amit a Szentírás mond az Emberről és létezésének értelméről? Az ember gyakorolhat egy vallást úgy is, hogy nem tesz fel kérdéseket a létezésével kapcsolatban. Hát nem ez a nagy probléma, amellyel Søren Kierkegaard küszködött korának formalisztikus egyházával kapcsolatban?

Megvizsgálva a Szcientológia tevékenységeit, az emberben nem marad kétség, hogy igen határozott vallásos jellemzői vannak, és hogy ténylegesen vallás. Néhány keresztény teológus kitarthatott amellett, hogy a kereszténység nem vallás, hanem hit. A pünkösdi egyházak gyakran hangsúlyozzák, hogy ők nem vallást gyakorolnak, hanem hogy ez a Szentlélek világán keresztül megnyilvánuló, Jézus Krisztusba vetett hitükkel kapcsolatos. Ez bizony azt jelenti, hogy nem tartoznak a keresztény valláshoz. Visszautasítják az intézményesített egyházak „vallásait” – vagyis a formális külsőségek megnyilvánulásainak és a hitvallások ismételtetésének fontosságát.

L. Ron Hubbard hasonlóképpen kijelenti, hogy ilyen értelemben a Szcientológia nem vallás. Arra utal ezzel, hogy a Szcientológia nem csupán egy rituálé ismételtetése, illetve nem bizonyos, vallásosnak nevezett tevékenységek végrehajtása. Az egyénnel foglalkozik az illető élethelyzetében, és így „szabadságot és igazságot ad az egyénnek”. Egy személy vallása lehet félrevezető és hamis, ha nem foglalkozik élete legmélyebben gyökerező problémáival. Ez az egyik (még hozzá fontos) ok, amiért Nyugat-Európa elutasította egy hitehagyott egyház vallását, és ez a folyamat még némelyik konzervatívabb egyházat is elérte.

A Szcientológia jogosan állítja, hogy különböző források voltak rá hatással. Számos vallást értek hasonló hatások. A hinduizmus például az árja Védákból és India eredeti vallásaiból jött létre. Az iszlámra hatással volt a judaizmus, a kereszténység és Dél-Arábia őshonos vallása.

A Szcientológia tesz egy fontos kijelentést: „A szellem tehát nem *dolog*. A szellem a dolgok *teremtője*.” Tehát nagy hangsúlyt helyez az élet metafizikai vonatkozására. A Szcientológia szerint az ember egy „halhatatlan lény”. A következő kijelentésben fellelhető a buddhista gondolkodás, amelyet milliók fogadnak el Nyugaton: „A thetán *maga* a személy. Ön ÖNMAGA, *benne* egy testben.”

L. Ron Hubbard az emberi lét számos vonatkozását tanulmányozta, és tanulmányai annak vizsgálatára is kiterjedtek, hogy mi történik az emberi lélekkel a halál során:

„Néhány tény azonban teljes mértékben ismert: Az első ezek közül az, hogy az egyén maga egy szellem, amely egy elmén keresztül egy testet irányít. A második ezek közül az, hogy a thetán (a lélek) képes teret, energiát, tömeget és időt létrehozni. A harmadik ezek közül az, hogy a thetán elválasztható a testtől a halál jelensége nélkül, és képes egy testet jóval a testen kívülről is kezelni és irányítani. A negyedik ezek közül az, hogy a thetán, miután megvált a testtől és az elmétől, nem szívesen emlékszik arra az életre, amelyet éppen leélt. Az ötödik ezek közül az, hogy a személy a halálakor mindig exteriorizál. A hatodik ezek közül az, hogy a személy exteriorizálódás után általában visszatér egy bolygóra, és általában szerez egy másik testet ugyanabból a típusú fajból, mint amelyhez azelőtt tartozott.”

Ehhez hasonló elméletek sok vallásos ember számára elfogadottak Nyugaton. A Szciantológiában L. Ron Hubbard azt az elméletet fejt ki, hogy az élet abból áll, hogy a szellem meghódítja az anyagi univerzumot. Ez úgy van megfogalmazva, hogy a „Théta” (életerő, élan vital) meghódítja a „MEST”-et (anyag, energia, tér és idő, e szavak angol megfelelőinek kezdőbetűiből: *Matter, Energy, Space* és *Time*). A théta MEST-tel folytatott küzdelme a kereszténységben sem ismeretlen – csak a terminológia más. Pál apostol nagyon kifejezően írt erről a küzdelemről.

A Szciantológia nagy hangsúlyt helyez az emberi kapcsolatok fontosságára; L. Ron Hubbard újra és újra hangsúlyozza a kommunikáció fontosságát. A Szciantológia „az élet emberi oldalára” és a személyes kapcsolatokra is hangsúlyt fektet, és ennek részeként úgy tekinti, hogy a *levés* képessége fontosabb, mint a *cselekvés* képessége. A Szciantológia semmiképpen sem pusztán egy funkcionális diszciplína, hanem vallás, amely kimondja az ember létállapotának létfontosságú voltát.

A Szciantológiát néha pusztán funkcionalizmusként jellemzik, de a „létezés” (beingness) fontossága megcáfolja ezt a helytelen értékelést. Bár a laikus megfigyelő számára úgy tűnhet, hogy kevés szciantológusnak van alapos tudása a Szciantológiáról mint gondolatrendszerrel, ez valójában nem pontos megfigyelés. Különbözően is, a keresztényeknek talán nagyobb százaléka ismeri az egyházi doktrínákat mint gondolatrendszert? Vajon a kereszténységben a hangsúly nem elsősorban az egyházi szertartásokon való részvételre, a pénzbeli segítségnyújtásra és különféle tevékenységekben való részvételre kerül – a szentírás megértése és tanulmányozása, valamint imádkozás és meditáció helyett?

A Szciantológia vallásnak tekinti magát. Alapítója, L. Ron Hubbard szavaival: „Maga a »vallás« szó felöleli a szent tanításokat, a bölcsességet, az istenekről, lelkekről és szellemekről való tudóságot, amit nagyon szabad szóhasználattal filozófiának nevezhetnénk.”

„A Szciantológia a bölcsesség egy olyan hagyományát viszi előre, amely a lélekkel és az élet rejtélyeinek megoldásával foglalkozik.”

„Szciantológia vallás, a szó legősibb és legteljesebb értelmében. Bárki, aki meg merne próbálkozni azzal, hogy egy vallást pusztán vallási *gyakorlattá* tegyen, a vallásos *bölcsesség* nélkül, elhanyagolná a kereszténység legfőbb háttérét.”

L. Ron Hubbard a Legfelsőbb Lényt a „Nyolcadik dinamika” kifejezéssel határozza meg, amely „késztetés a végtelenként való létezésre. Ezt a »Legfelsőbb Lényként« is szokták azonosítani.” Vajon a Nyolcadik dinamika, a „késztetés a végtelenként való létezésre”, nem sokkal erőteljesebb kijelentés-e a Legfelsőbb Lénnel kapcsolatban, mint azoké a keresztényeké, akik tagadják Jézus Krisztus feltámadását; akik tagadják, hogy az ember létezése akármilyen formában is, de folytatódik a túlvilágon? Ezek az emberek egyházak tagjai, és közülük néhányat Nyugaton ráadásul kiemelkedő keresztény teológusnak is tartanak. Az elképzeléseiket – és azokat az egyházakat, amelyek

népszerűsítik vagy elfogadják az elméleteiket – tüzetes vizsgálat alá kell vetnie mindenkinek, aki összehasonlító tanulmányokat végez azon a területen, hogy miben különbözik az istenség fogalma a Szciantológia és más egyházak esetén.

A Szciantológia úgy tekinti magát, hogy nem felekezeti vallás:

„A Szciantológiában nincsenek dogmák vagy hitvallások. Az alapelvei magától értetődő igazságokon alapulnak. Ezeknek az igazságoknak az elfogadása teljes egészében az egyén szabad akaratára van bízva.”

A hinduizmus ugyancsak azt hirdeti, hogy magában foglal minden vallást. Ugyanez a helyzet bizonyos reformmozgalmak esetén is, amilyen például az Isteni Élet Közösség és a Rámakrisna-mozgalmak. Ez nem teszi őket kevésbé vallásossá. Miért említenénk szciantológusok elszigetelt keresztényellenes megnyilvánulásait? Megemlíthetnénk úgynevezett toleráns keresztények reakcióit is a sajátjuktól eltérő bármilyen keresztény megnyilatkozás iránt, például, amikor egy római katolikus összeházasodik az anglikán vagy holland református egyház hívével.

És miért vonnánk be a vitába a személyes Isten kérdését? A hinduizmus panteizmusa nem hisz egy személyes Istenben. Ahogy a deizmus sem. A buddhizmus az „én”-t a Nirvánával, az Abszolúttal azonosítja, ami nem személyes entitás. A Szciantológiában viszont a Legfelsőbb Lény határozott teisztikus tulajdonságokkal rendelkezik.

Miért ne beszélhetne a Szciantológia arról, hogy egy személyben belül jelen van az isteni jelleg, vagy akár az „Isten-felismerésről”, pedig még a szót sem használja, mégis ennek gyakorlásával vádolják, miközben a hinduizmusban megengedett a használata, és Dél-Afrikában ez a vallás felvetette, hogy „isteni valójukat felismert” szentek legyenek a soraikban. A Szciantológia ugyanakkor nagyon ügyel arra, hogy ne essen túlzásokba az Isten-felismeréssel kapcsolatban, de elfogadja, hogy a Nyolcadik dinamikának nevezett metafizikai aspektus aktívan jelen van az emberi lények életében.

A „church” (egyház) szó eredeti görög jelentése: politikai gyűlés. Dél-Afrikában a church (egyház) szót használják a nazarénus egyházra, amely nem fogadja el, hogy Jézus Krisztus az Úr és megváltó; valamint Jehova tanúira; a mormonokra; valamint a teozófusokra és az unitáriusokra. Tehát nem fogadhatjuk el az „egyház” szó leszűkített meghatározását. Nem szabadalmaztatott szakkifejezés.

Ha a keresztény egyház fő jellemzői a „szellemi egység” és az „egyetemesség”, akkor egy anglikán miért nem fogad el másokat az áldozóasztalnál? Vagy a holland református egyház miért zárja ki a római katolikus egyházat? Ami a bűnbocsánatot célzó egyházi fegyelmezést illeti, a lutheránusok ezt nem tartják az igaz egyház kritériumának. Ahogy az anglikánok és a metodisták sem.

Ha ma ez a kálvinista meghatározás van túlsúlyban, akkor mi lesz a helyzet 1985-ben, amikor a római katolikus egyház lesz a leggyakoribb egyház Dél-Afrikában (illetve Afrika déli régiójában), ha megmarad az 1961–1970 közötti időszakban megfigyelt fejlődési irány?

Az 1970-es népszámlálás eredményei a következők lettek: A Dél-afrikai Köztársaság 21 402 470 fős teljes lakosságából 3 329 740 fő a három afrikaans egyház valamelyikéhez tartozott; 2 151 840 fő a metodista egyházhoz; 1 844 270 fő a római katolikus egyházhoz; 1 676 800 fő a tartományi egyházhoz (ebből kis számban az anglikán egyházhoz); 884 000 fő a lutheránus egyházhoz; 454 460 fő a presbiteriánus egyházhoz; 349 790 fő a kongregacionalista egyházhoz; 276 120 fő a „szeparatista egyházak”-hoz; és 2 042 160 fő „egyéb keresztény” csoportokhoz, akik közül sokan „szeparatisták”. A katolikus egyház létszáma 1961–1970 között 777,6%-kal nőtt az afrikaiak, és majdnem ugyanennyivel a fehérek körében. A holland református egyház taglétszáma a fehérek körében az 1961-es 43%-ról 1970-ben 39%-ra csökkent.

A kálvinista egyház tagjaként engem ezek a számok aggasztanak, de akadémikusként azt a tényt támasztják alá számomra, hogy Dél-Afrikában többé már nem lehet olyan egyoldalú nézőpontot felvenni, amely arroganciaként értelmezhető, és amely ellenkezést vált ki. Ez már megfigyelhető a nem fehér egyházakban.

Minek alapján lehetne azt mondani, hogy a szentség nincs jelen a Szciantológia Egyházban? Ezzel kapcsolatban belemehetnénk olyan részletekbe, amelyek rossz fényt vetnének bizonyos intézményesített egyházakra és egyházként elfogadott szervezetekre.

Miért kellene a Szciantológiának megfelelnie olyan követelményeknek, amelyek valamely „igaz egyház” által lettek felállítva? Csak mert használja az „egyház” szót? A mormonok és más nemkeresztény mozgalmak, például az unitáriusok, ugyancsak használják ezt a szót; sőt Jehova tanúi és a nazarénus egyház is, akik Jézust is alig említik.

A kvékerek nem használják szentírásként a Bibliát, de ugyanúgy olvashatnak fel belőle, ahogy más szent írásokból is.

A prédikációk sok egyházban etikai jellegűek; némelyik gazdasági leckéket tartalmaz, mások politikai leckéket (vajon vádolható-e a Szciantológia az egyházain belüli felforgató politikai kirohanásokért?), megint mások pedig etikettel és társadalmi kérdésekkel foglalkozó leckéket. Sok olyan keresztény egyház van, amely sok prédikációjában nem utal a Bibliára.

A Szciantológia Egyház hitvallása elleni fő kifogások egyike azzal kapcsolatos, hogy az ember alapvetően jó. Mi a helyzet a Nyugaton található számos pelagiánus egyházzal?

A Szciantológia névadó szertartásban azt kifogásolták, hogy ez nem keresztény keresztelő szertartás. Miért kellene bármilyen közös vonásának lennie a keresztény egyházzal? Vajon ugyanez a helyzet Jehova tanúival; Zairében a 2 milliós kinbangu egyházzal, ahol keresztelés helyett a kezüket helyezik a beavatás alanyára, hogy átadják neki a Szentlélek-áldást?

Krisztus nélkül nem beszélhetünk keresztény egyházzal. De az „egyház” vallásos értelemben sokkal átfogóbb kifejezés, mint az, hogy *keresztény* egyház.

A metodisták azt hirdetik, hogy az ember alapvetően jó. Csakúgy, mint a remonstránsok. Csakúgy, mint az anglikánok és mások is.

A Szciantológiát azért is szokták kritizálni, hogy nincs benne transzcendentális, végtelenül könyörületes megváltó. Ebben a Szciantológia nem különbözik Jehova tanútól, az unitáriusoktól, a teozófusoktól és másoktól.

Miért kellene a Szciantológiának büntől való megváltóként emlegetnie Jézus Krisztust? A Durban melletti nazarénus egyház sem vallja Jézus Krisztust megváltónak, mégis elfogadott egyház. Számos, egyházként elfogadott újabb vallási mozgalom helyezi az önjobbításra a hangsúlyt, sőt néhány hosszabb idővel ezelőtt alapított egyházzal is ez a helyzet.

Mégis miért kellene a Szciantológiától megkövetelni „Isten igéjének” tanulmányozását? Nem állítja, hogy keresztény egyház lenne, de nem áll szemben a kereszténységgel, és nem is utasítja el, ahogy bizonyos, ebben az országban alapított vallások megteszik. Mozgalomként soha nem bánt tiszteletlenül a kereszténységgel.

Az a nézőpont, hogy az igazság – Jézus Krisztus, a megváltó alakjában – szabaddá teszi az embert, keresztény nézőpont, amelyet én személyesen elfogadok, de amelyet bizonyos szabadelvű egyházak és teológusok nem fogadnak el. Jézus Krisztust pusztán példának tekintik; soha nem támadt fel. Meghalt, és a sírjában maradt – például az egzisztencialista teológusok szerint. Miért kellene megkövetelni a szciantológusoktól, hogy fogadjanak el egy konzervatív teológiát?

L. Ron Hubbardot azzal szokták vádolni, hogy Krisztus pozícióját próbálja bitorolni, de pont az egész szekularista filozófia bitorolta el Krisztus helyét. A nyugati szekularizmus ezt már megtette; tönkretesz minden spiritualitást. Ugyanakkor L. Ron Hubbard továbbra is a spiritualizmusra fekteti a hangsúlyt ebben a spiritualizmustól megfosztott, materialisztikusan agresszív világban. Miért pont L. Ron Hubbardot vádolják Krisztus pozíciójának bitorlásával, amikor megannyi tanújele van jelen ennek a problémának a keresztény egyházakban?

Számos vallás hangsúlyozza, hogy a szabadság alapja a „bölcesség”: a buddhizmus, a konfucianizmus és az Ótestamentum bölcséleti irodalma. Hogyan kezeli az egzisztencialista teológus az igazságot? Nem valamilyen abszolút mennyiségként! És az írásaikat szabadon olvassák, terjesztik és gyakorolják ebben az országban. Annyira, hogy magának az erőszaknak is olyan „igazságértéke” van, hogy Jézus Krisztus kereszthalála „megszentelt” erőszakra utal! Hallgassuk meg figyelmesebben, mit mondanak a társegyházak, mielőtt elítélnénk másokat, akik soha nem követtek el ilyen atrocitásokat. Ezek ma mindenütt jelen vannak tiszteletre méltó egyházakban és egyházi gyülekezetekben. Használ-e a Szciantológia hasonló fantazmagóriákat? Nem.

A Szciantológia-káplán lelkeszi feladatait számba véve, ezek összehasonlíthatók a keresztény káplán feladataival. A Szciantológia-káplán feladatai többek között a következők:

„...istápolni azokat, akiket sérelem ért, és vigaszt nyújtani azoknak, akiknek terhei túl nagyok bizonyultak. [...] A káplán rendszeresen tart szertartásokat ott, ahol igénylik, vasárnaponként, házasságkötések, keresztelők alkalmával, vagy temetéseken.”

Durva elfogultság lenne részünkről azt állítani, hogy ez nem hasonlítható más vallások lelkeszi feladataihoz.

Egyes emberek véleménye szerint minden vallásnak elkerülhetetlenül tartalmaznia kell kinyilatkoztatást és szent írásokat, amelyek egy isteni lényről való tudás forrásai. Azonban ez nem akadémiaailag megalapozott nézet, mivel e normák szerint a buddhizmus nem lenne vallás – nincs benne kinyilatkoztatási forma, sem isteni lény. Az afrikai vallásokban nem létezik a szó keresztény értelmében vett „kinyilatkoztatás”, nincsenek szent írásaik, és az isteni lény másodlagos: az ősök vannak az előtérben. Ezeknek az afrikai vallásoknak a Dél-afrikai Köztársaságban mind a mai napig 4 millió követőjük van.

Mások szerint egy vallásban lennie kell bűnnel, vezekléssel és bűnbocsánattal kapcsolatos tantételeknek. De a „bűn”-re vonatkozó tantételek eltérőek – az egyik vallásnál a felkavart társas kapcsolatok helyreállításának törzsi elképzelését jelenti, másoknál, például a kereszténység esetében, a vétkességhez kapcsolódik. Azonkívül a buddhizmusban nem létezik a megváltás fogalma (csak a nirvánában való feloldódás), ahogy a hinduizmusban sem (csak a reinkarnáció ismétlődő ciklusától való megszabadulás és a móksa állapotba lépés). A konfucianizmus kizárólag a megfelelő társasági kapcsolatokra koncentrál. Egy másik nézet a vallásról bizonyos körökben az, hogy lennie kell benne valamilyen imádságnak vagy áldozatnak az Isteni Lény jóindulatának elnyerésére és az iránta érzett hódolat kifejezésére. De ez megint csak kizárólag keresztény nézőpontból látja azt a kérdést, hogy mi egy vallás. Számos vallásban nincsenek speciális imádságok egy isteni

lényhez. Még a kereszténységben is, a teológusok, mint például a jól ismert Ernst Fuchs, nem imádkoznak Istenhez, mert az a véleményük, hogy Isten mindent tud az ember szükségleteiről. Pusztán „köszönetet” mondhatnak a kapott áldásért. A vallás egy másik, egyesek által lényegesnek tekintett jellemzője egyfajta eszkatológia, avagy várakozás eljövendő eseményekre. Ez megint csak nagyon korlátolt kikötés arra, hogy mi a vallás.

Az, hogy a Szcientológia egy Isten nélküli és egy magasabb erő tisztelete nélküli vallás, szintén vitatható kijelentés, hiszen egyértelműen helytelen, ahogy jelen írás korábbi részéből látható. A Szcientológia azt állítja, hogy rendelkezik a válasszal olyan kérdésekre, mint: „Ki vagyok én?” „Honnan jövök?” „Mi a halál?” „Létezik-e halál utáni élet?” A Szcientológiát tanulmányozva hamar kiderül, hogy az egyének nem kell meghalnia ahhoz, hogy megtudja, mi ő, vagy hová kerül a halál után, mivel rábeszélés, hipnózis vagy „hit” nélkül *megtapasztalhatja* az egésztest önmaga számára. „Az összes kor során első alkalommal *van* valami, ami ebben az egy életben megadja a válaszokat az örök kérdésekre, és emellett halhatatlanságot is biztosít.” A buddhizmus ugyanezt mondja. És a buddhizmus vallás.

Egyértelmű, hogy a Szcientológia különbözik a kereszténységtől, de ez nem jelenti azt, hogy ettől ne lenne vallás, illetve egyház.

Az a kijelentés, hogy elismeri egy Legfelsőbb Lény létezését, de „nem imádja”, elmondható Németország és Franciaország lakosságának nagy részéről, akik a kereszténység és az egyház zászlaja alatt működnek, de soha nem olvassák a Bibliát, és soha nem imádják Istent.

A „törekvés a végtelen elérésére”, vagyis a Nyolcadik dinamika nem korlátozódik csupán az emberi síkra. Azt lehet mondani, hogy a Szcientológiában a „bűn” helytelen gondolatokat, az élethez való helytelen hozzáállást, helytelen mentális beállítottságot jelent. A Szcientológia Egyház mellett számos másik egyház is alapvetően jónak tekinti az embert.

A keresztény etikának különféle megközelítései vannak a jó és a rossz abszolút normái vonatkozásában – akár egyetértünk ezzel, akár nem. Sok egyház népszerűsíti az egzisztencialista, sőt engedékeny etikát, ahol nincsenek elfogadott abszolút normák (vagy feltételezésen alapuló etika). Jó néhány szerzőt meg lehetne itt említeni. A feltételezésen alapuló etika utat nyitott az egzisztencialista, szituációtól függő etikának, például a filozófia esetében, ahol Immanuel Kant categoricus imperativusa már nem alkalmazható.

Vannak, akik azért kritizálták a Szcientológia hitvallását, mert az nem igazi hitvallás, hanem az emberi jogok nyilatkozata. Ez a kritika egyben tipikus általánosítás is. A vallás szó jelentésének meghatározása nélkül a hitvallás második bekezdése kijelenti: „hogy minden embernek elidegeníthetetlen joga van saját vallásos gyakorlataihoz és azok végzéséhez.” Az „elidegeníthetetlen jog” kifejezés hangsúlyozza, hogy mindenki jogosult saját hitének gyakorlására. És így folytatódik:

„hogy az elme tanulmányozását és a mentális eredetű betegségek gyógyítását nem szabad a vallástól elidegeníteni vagy nem vallásos területeken elnézni.” Ez az igen fontos kijelentés rámutat modern, „racionalitásra” orientált civilizációnk azon oldalára, hogy a tudomány és a technológia területe nagyon kevés figyelmet kap az intézményesített egyházaknál. A modern emberiség nagy százaléka szenved pszichés rendellenességektől, és ezt a jelenséget a vallásoknak komolyan kellene venniük.

Hitvallásában a Szcientológia elismeri, hogy Istennek hatalma van az ember jogai felett. Ő a döntőbíró. De ha a szcientológus számára ő nem egy személyes Isten, akkor hogyan tudja betölteni ezt a feladatát?

Annak hangsúlyozása, hogy a szellem menti meg az egyént és gyógyítja meg a testet, a Nyolcadik dinamikához kapcsolódva utal a lélekre. A Szcientológiában az egyénnek folyamatosan azt tanácsolják, hogy lépjen túl a korlátain, amit korlátozott önmagaként nem lenne képes elérni. De miért kritizálnánk a Szcientológiát olyasmért, amit az egzisztencialista filozófia már bevezetett a keresztény teológia bizonyos ágazataiba, és ami azt hangsúlyozza, hogy „az ember saját döntéseinek meghozásával alakítja a saját sorsát”? Sok egzisztencialista teológus számára ez a sors nem mutat túl az „itt és most”-on. A mennyország itt van, és az ember végzete nem megy túl a végső szférán. Ezek szerint az egzisztencialisták szerint az ember itteni sorsa annyira fontos, hogy ha az önkifejezési és az önfejlesztési szabadsága sérül, erőszakos eszközöket kell használnia. Az Egyházak Világtanácsa 1968-ban a svéd Uppsalában tartott gyűlésén „teológiai alapokra” helyezte az erőszakot. Van-e ilyen szándék a Szcientológia-írásokban? Vajon annyira fontosnak tartják az azonos szintet, hogy az egyén nem léphet túl önmagán? A Szcientológiában minden arra mutat, hogy az embernek felül kell kerekednie a saját korlátain, miközben túllép önmagán – ez mélyen bele van ágyazva a thetán fogalmába. A hangsúly az ember halhatatlanságán van.

Adományok a Szcientológia-szolgáltatásokra: Miért ítélte el Luther Tetzelt viselkedését? Mert pénzt adott a szegényeknek? Vagy mert az egyház arra használta fel őt, hogy pénzt csikarjon ki az elszegényedett parasztokból? Mi a helyzet a Toub purgatóriumból való kiszabadítására költött jelentős összegekkel? Egy közelebbi példa: Mi a helyzet a misszionárius egyházak „jegyrendszerével”? Ha egy tag elmulasztja befizetni az egyházi járulékait, akkor megtagadják tőle a szentáldozást.

Néha-néha igazságtalanul azt hozták fel a Szcientológia ellen, hogy az egyháztagság alapkövetelménye a hit, nem pedig a tagsági feliratkozás. Ez az ideális kép bizonyos egyházakban, de még náluk sem mindig teljesül. Milyen gazdagnak látszanak bizonyos lelkészek a nyájuk szegénységével összehasonlítva?

A fenti követelmények alapján megvizsgálva az egyház több évszázados történetét, számos egyház létjogosultságát meg lehetne kérdőjelezni. Mi a helyzet azokkal a díjakkal, amelyeket még ma is ki kell fizetni a keresztelőért, a házasságokért, a temetésekért, szertartások végrehajtásáért? Mire véljük bizonyos lelkészek túlzottan magas „illetményét” a hívek szegénységével összehasonlítva?

Na és például az „egyházi adó” Németországban? Bárki kérhet felmentést az alól, hogy egyházi támogatást vonjanak le a fizetéséből, de aki így tesz, annak nem lehet egyházi esküvője, a gyermekét nem fogják megkeresztelni, és nem részesülhet egyházi temetésben. Több egyházat is megnevezhetnénk, itthon és külföldön is, amely nagyobb hangsúlyt helyez az egyházi tevékenységek „üzleti oldalára”, mint a spirituális ügyekre.

Ha a Szciantológia Egyház pusztán elvi szempontból igyekszik magát egyházként elismertetni, mi a helyzet ennek a mozgalomnak a vallási vonatkozásaival? Az ember vallásossága nem döntés kérdése, ő *homo religiosus*, azaz vallásos lény, hiszen szociális lény. A Szciantológiától megtagadták a létezésnek ezt az emberi oldalát, és olyan szerencsétlen helyzetbe hozták, amelyben bizonyítania kell a vallásosságát azok felé, akik cáfolják ezt. Ezért hangsúlyozza ezt az oldalát. Feltételezhetően könnyebb lett volna a dolga, ha egy szent tehén vagy egy majomisten, egy elefántisten, egy kígyó vagy egy béka előtt hajoltak volna meg. Ez esetben könnyebb lenne megítélni, hogy vallásosak-e, mint így, a modern emberrel összefüggésben, akinek fontosak a modern technológiák és technikák, tekintet nélkül arra, hogy ezeket helyesen vagy helytelenül alkalmazzák.

Helytelen azt mondani, hogy a Szciantológia nem vallás, hanem csak filozófia. Rendelkezik a vallás minden ismertetőjegyével, és ezen a „vallásnak” nevezett jelenség objektív elemzését értjük. Ugyanakkor nem keresztény egyház, és nem is törekszik arra, hogy az legyen. Ez egy vallási közösség, és bármely vallási közösséget helyénvaló egyháznak tekinteni.

Milyen normák érvényesülnek a Dél-afrikai Köztársaságban, ahol Jehova tanúi, a mormonok, a kvékerek, az unitáriusok és mások gyakorolják a hitüket, és megkapják a vallási elismerést? Ha az államot arra kérik, hogy csak a keresztény meghatározást fogadja el arra, hogy mi egyház, és mi vallás, az olyan mértékben behatárolja ezeket a fogalmakat, hogy az súlyosan károsítani fogja az országban a vallásszabadságot.

A holland református egyház tagjaként az ember elfogadja a holland református egyház hittételeit, de akadémikusként hangsúlyoznia kell, hogy ez a norma állami szinten elfogadhatatlan. Ha a Szciantológia nem felforgató, ha vallási szervezetként úgy működik, hogy nem okoz kárt senkinek (a szervezet elleni kritikák nagy része alaptalannak bizonyult, és a világ számos részén megkapta a vallási elismerést; és mint minden egyházban, itt is voltak olyan felelőtlen egyének, akik a saját fejük után mentek), akkor meg kellene kapnia az elismerést vallási szervezetként, és ugyanúgy kellene kezelni, mint egy elismert egyházat.

G. C. OOSTHUIZEN

Dél-Afrika

1977